Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет морського права
Кафедра Теорії та історії держави і права

Код РНПД _____

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з НПР
_____ Слободян С. О.
«11» _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ШЛЮБ В УКРАЇНІ
АБО ЯК ЗАХИСТИТИ У ШЛЮБІ СВОЇ ІНТЕРЕСИ

PROGRAM OF DISCIPLINE
MARRIAGE IN UKRAINE
OR HOW TO PROTECT YOUR INTERESTS IN MARRIAGE

рівень вищої освіти _____ Бакалавр _____
(перший (бакалаврський) / другий (магістерський))

тип дисципліни _____ Вибіркова _____
обов'язкова / вибіркова

мова викладання _____ Українська _____
українська / англійська

Миколаїв – 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»** являється вибірковою дисципліною навчального процесу студентів, які здобувають ступінь вищої освіти «Бакалавр».
«06» 11, 2024 року – 25с.

Розробник: Бараненко Дмитро Володимирович, професор, доктор юридичних наук, в.о. зав. кафедри Теорії та історії держави і права _____

Проєкт робочої навчальної дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»** узгоджено з гарантом освітньої програми.
Гарант освітньої програми **«ПРАВО»** – Ломжець Ю.В., доцент, кандидат політичних наук _____

Проєкт робочої навчальної дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»** розглянуто на засіданні кафедри Теорії та історії держави і права.
Протокол № 4 від «21» 11 2024 року.
В.о. завідувача кафедри Теорії та історії держави і права – Бараненко Д.В., професор, доктор юридичних наук _____

Проєкт робочої навчальної дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»** розглянуто Навчально-методичною комісією факультету Морського права.
Протокол № 4 від «26» 11 2024 року.
Голова Науково-методичної комісії факультету морського права – Бараненко Д.В., професор, доктор юридичних наук _____

Проєкт робочої навчальної дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»** погоджено з навчальним відділом НУК імені адмірала Макарова
Голова відділу – Лабарткава А.В. _____

Проєкт робочої навчальної дисципліни «**Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси**» розглянуто Навчально-методичною радою НУК імені адмірала Макарова.
Протокол № 3 від «27» 11 2024 року.

Голова НМР НУК _____ Сергій СЛОБОДЯН

© НУК, 2024 рік

ЗМІСТ

Вступ……..4
1. Опис навчальної дисципліни……..6
2. Мета вивчення навчальної дисципліни……7
3. Передумови для вивчення дисципліни……7
4. Очікувані результати навчання……7
5. Програма навчальної дисципліни……8
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування ……13
7. Форми поточного та підсумкового контролю……15
8. Критерії оцінювання результатів навчання……19
9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліною……19
10. Рекомендовані джерела інформації……19

ВСТУП

Анотація

Навчальна дисципліна **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»** є дисципліна вільного вибору студента, яка забезпечує отримання спеціальних компетентностей, визначених освітньою програмою та дисциплінами вільного вибору.

Предметом дисципліни є соціологічна рефлексія щодо шлюбу, сім'ї, шлюбно-сімейних правовідносин, батьківства, дитинства, соціальних проблем сім'ї в сучасному суспільстві, перспективи розвитку державної підтримки сімей в Україні.

Завданням вивчення навчальної дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»** є:

– сукупності знань концептуальних засад правового регулювання шлюбно-сімейних правовідносин;

– уміння визначати та розуміти основні галузеві поняття;

– вміння аналізувати норми сімейного законодавства;

– чіткого уявлення про правовий статус учасників шлюбно-сімейних правовідносин;

– знань та навичок правильного розуміння і тлумачення змісту галузевих актів, в тому числі заяв, позовних заяв, договорів;

– системи спеціальних знань з курсу, зокрема: походження та сутність сімейних відносин; підстави виникнення сімейних відносин; правове регулювання сімейних відносин, здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків тощо;

– вмінь, необхідних для застосування у практичній діяльності, зокрема, вміння складати юридично грамотні правові документи.

Навчальна програма дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»** передбачає ґрунтовне засвоєння студентами поняття та особливостей сімейного права, шлюбу, сім'ї, шлюбно-сімейних правовідносин; законодавчого регулювання сучасних сімейних правовідносин: порядку укладення та припинення шлюбу, особистих немайнових і майнових відносин подружжя, батьків і дітей, порядку і юридичних наслідків усиновлення, встановлення опіки та піклування над дітьми та правових засад регулювання сімейних правовідносин є необхідною умовою формування кваліфікованих юристів, зокрема, майбутніх юрисконсультів, адвокатів, суддів, нотаріусів, прокурорів тощо.

Ключові слова: шлюб, сім'я, шлюбно-сімейні правовідносини, батьківство, дитинство, право на захист інтересів у шлюбі.

Abstract

The educational discipline "Marriage in Ukraine or how to protect your interests in marriage" is a discipline of the student's free choice, which ensures the acquisition of special competencies determined by the educational program and disciplines of free choice.

The subject of the discipline is sociological reflection on marriage, family, marital and family legal relations, parenthood, childhood, social problems of the family in modern society, prospects for the development of state support for families in Ukraine.

The task of studying the educational discipline "Marriage in Ukraine or how to protect your interests in marriage" is:

- totality of knowledge of the conceptual foundations of legal regulation of marital and family relations;
- the ability to define and understand the main industry concepts;
- the ability to analyze the norms of family legislation;
- a clear idea of the legal status of the participants in marital and family legal relations;
- knowledge and skills of correct understanding and interpretation of the content of industry acts, including statements, lawsuits, contracts;
- systems of special knowledge from the course, in particular: origin and essence of family relations; grounds for family relations; legal regulation of family relations, exercise of family rights and fulfillment of family duties, etc.;
- skills necessary for application in practical activities, in particular, the ability to draw up legally competent legal documents.

The curriculum of the discipline "Marriage in Ukraine or how to protect your interests in marriage" provides students with a thorough assimilation of the concept and features of family law, marriage, family, marital and family legal relations; legislative regulation of modern family legal relations: the procedure for concluding and terminating marriage, personal non-property and property relations of spouses, parents and children, the order and legal consequences of adoption, the establishment of guardianship and care for children and the legal basis for regulating family legal relations are a necessary condition for the formation of qualified lawyers, in particular, future legal advisers, lawyers, judges, notaries, prosecutors, etc.

Key words: marriage, family, marital and family legal relations, parenthood, childhood, the right to protect interests in marriage.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td colspan="2">денна форма навчання / заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 5</td><td rowspan="3">Галузь знань
_____
(шифр і назва)</td><td colspan="2">Вибіркова 5*</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td colspan="2" rowspan="2">Рік підготовки: 3й</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 2</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Електронний адрес РПНД на сайті Університету –</td><td rowspan="4">Спеціальність
_____
(код та найменування)

Освітня програма
_____
(найменування)</td><td colspan="2">Семестр: 5й</td></tr>
<tr><td>Лекцій (денна)</td><td>Лекцій (заочна)</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання _____</td><td>30 год.</td><td>14–год.</td></tr>
<tr><td></td><td>Практичні, семінарські (денна)</td><td>Практичні, семінарські (заочна)</td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин – 150</td><td>Освітній рівень: перший(бакалаврський)</td><td>30–год.</td><td>14–год.</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 4;

самостійної роботи студента – 6;</td><td rowspan="5"></td><td>Самостійна робота (денна)</td><td>Самостійна робота (заочна)</td></tr>
<tr><td>90–год.</td><td>122–год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання: –</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:
Залік</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма контролю:
Поточний – комбінований.
Підсумковий – усний.</td></tr>
</table>

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета курсу «Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси» – є формування у здобувачів цілісного, системного розуміння природи й сутності статусу суб'єктів сімейних правовідносин; генезису і закономірностей їх функціонування та розвитку, засвоєння основних галузевих категорій і понять, підготовка до наукової та практичної діяльності висококваліфікованих фахівців.

Завдання курсу – ознайомлення з теоретичними засадами аналізу шлюбно-сімейних правовідносин; з характеристикою особливостей шлюбно-сімейних правовідносин в традиційних та сучасних суспільствах; розуміння сім'ї як соціального інституту та малої соціальної групи; з проблемами шлюбу та сім'ї в сучасному суспільстві, опис перспектив розвитку шлюбно-сімейних відносин, характеристикою сімейної політики її об'єкту та предмету, особливості сімейної політики в сучасному українському суспільстві та специфіки та перспектив державної підтримки сімей в Україні.

Матеріали курсу орієнтовані на розвиток правового і аналітичного мислення, формування творчого підходу до практичних юридичних проблем.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»**: Римське право, Цивільне право, Сімейне право, Конституційне право України, а також базові знання здобувачів вищої освіти з правознавства.

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»** передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

- Здійснювати системний аналіз суспільних та юридичних процесів у контексті аналізованої проблеми, демонструвати, аргументувати та доводити власне бачення шляхів її розв'язання.
- Проводити збір, оцінку та інтегрований аналіз належних та прийнятних матеріалів, фактичних даних та документів з різних джерел.
- Оцінювати недоліки і переваги аргументів та контраргументів, аналізуючи відому проблему. Прогнозувати можливі шляхи її розвитку та підшуковувати способи вирішення.
- Використовувати різноманітні інформаційні джерела (бібліотечні каталоги, архіви, електронні ресурси тощо) для повного та всебічного встановлення та аналізу певних обставин та фактів.
- Самостійно визначати ті обставини, для з'ясування, оцінки чи аналізу яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

- Пояснювати характер юридично значимих та інших подій та процесів з розумінням їхнього професійного та суспільного контексту, з врахуванням можливих юридичних та суспільних наслідків.
- Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних. Вміти знаходити за їхньою допомогою національні та зарубіжні нормативно-правові акти, зразки документів, іншу інформацію та матеріали;
- Користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності, демонструвати їх застосування під час підготовки юридичних документів – заяв, скарг, клопотань, позовних заяв та ін.
- Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів та норм щонайменше з таких фундаментальних галузей права як: конституційне право, цивільне і цивільне процесуальне право, сімейне право, господарське право і господарське процесуальне право тощо;
- Логічно, ґрунтовно, системно та послідовно пояснювати природу за зміст, правову природу та значення основних правових явищ і процесів.
- Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях, попередження ймовірних випадків їхнього порушення, з дотриманням вимог професійної етики, належним дотриманням норм щодо нерозголошення персональних даних та захисту конфіденційної інформації.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль №1. Правовий статус суб'єктів шлюбних відносини.

Тема № 1. Поняття, предмет та методи правового регулювання шлюбно-сімейних відносин.

Поняття та ознаки сімейних відносин. Предмет, методи та принципи шлюбно-сімейних відносин. Юридичні факти у шлюбно-сімейних відносинах. Позовна давність. Захист сімейних прав та інтересів згідно законодавства України.

Рекомендована література:

Базова (основна) література:

Міжнародно-правові акти та національне законодавство: 3, 4, 8, 14, 16, 23, 34, 37, 38, 40.

Наукова література: 7, 13, 14, 15, 18, 19, 21.

Допоміжна (додаткова) література:

Спеціальна література: 1, 3, 8, 12, 18, 20, 21, 22.

Судова практика: 1.

Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.

Тема № 2. Джерела та принципи правового регулювання шлюбно-сімейних відносин.

Загальна характеристика джерел регулювання сімейних правовідносин. Співвідношення міжнародного сімейного права з іншими галузями права. Договір, як

джерело правового регулювання шлюбно-сімейних правовідносин. Аналогія закону і аналогія права. Звичай у шлюбно-сімейних правовідносинах. Соціальні регулятори шлюбно-сімейних правовідносин.

Рекомендована література:

Базова (основна) література:

Міжнародно-правові акти та національне законодавство: 3, 4, 8, 14, 16, 23, 34, 37, 38, 40.

Наукова література: 7, 13, 14, 15, 18, 19, 21.

Допоміжна (додаткова) література:

Спеціальна література: 1, 3, 8, 12, 18, 20, 21, 22.

Судова практика: 1.

Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.

Тема № 3. Шлюб та недійсність шлюбу.

Поняття шлюбу. Фактичні шлюбні відносини (конкубінат). Право на шлюб. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя згідно законодавства України. Умови укладання шлюбу. Державна реєстрація шлюбу, її правове значення. Правова природа недійсності шлюбу. Підстави недійсності шлюбу. Порядок визнання шлюбу недійсним та анулювання актового запису про шлюб. Правові наслідки недійсності шлюбу. Майнові спори, пов'язані з фактом заручин та відмови від шлюбу наречених («втеча з під вінця»).

Рекомендована література:

Базова (основна) література:

Міжнародно-правові акти та національне законодавство: 8, 21, 22, 23, 32, 34.

Наукова література: 3, 4, 8, 10, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 23.

Допоміжна (додаткова) література:

Спеціальна література: 1, 5, 3, 7, 8, 11, 14, 18, 19, 28.

Судова практика: 2.

Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.

Тема № 4. Припинення шлюбу. Інститут окремого проживання подружжя.

Поняття та підстави припинення шлюбу. Припинення шлюбу в органах державної реєстрації актів цивільного стану. Припинення шлюбу в судовому порядку. Поновлення шлюбу після його розірвання. Правові наслідки припинення шлюбу. Інститут окремого проживання подружжя (сепарація). Особисті немайнові права та обов'язки подружжя. Правовий режим майна подружжя. Презумпція спільної власності подружжя. Істотне збільшення вартості майна чоловіка або дружини, що є підставою для визнання його спільною сумісною власністю подружжя. Поділ боргів між подружжям, які набуті під час шлюбу. Шлюбний договір: форма, зміст, зміна та розірвання. Примірний перелік письмових доказів у майнових спора

Рекомендована література:

Базова (основна) література:

Міжнародно-правові акти та національне законодавство: 8, 21, 22, 23, 32, 34.

Наукова література: 3, 4, 8, 10, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 23.

Допоміжна (додаткова) література:

Спеціальна література: 1, 5, 3, 7, 8, 11, 14, 18, 19, 28.

Судова практика: 2.
Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.

Змістовий модуль №2. Правовідносини батьків та дітей. Правовий статус суб'єктів відносин щодо влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Тема № 5. Правовідносини батьків та дітей.

Підстави виникнення правовідносин між батьками і дітьми. Визначення походження дітей. Генотипоскопічна експертиза, як доказ для визнання батьківства. Визначення батьківства померлого батька (матері). Встановлення батьківства дітей, які народились до набрання чинності Сімейного Кодексу України. Визначення материнства у випадку, якщо державну реєстрацію народження дитини здійснено за рішенням органу опіки у зв'язку із відсутністю відомостей про матір. Оспорювання батьківства після смерті особи, яка записна батьком. Строки давності у справах про визнання батьківства. Особисті немайнові та майнові права і обов'язки батьків та дітей. Позбавлення батьківських прав. Обмеження батьківських прав (відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.

Рекомендована література:
Базова (основна) література:
Міжнародно-правові акти та національне законодавство: 1, 2, 3, 4, 6, 8, 10, 12, 13, 15, 16, 26, 28.
Наукова література: 2, 4, 6, 9, 12, 14, 15, 20.
Допоміжна (додаткова) література:
Спеціальна література: 1, 2, 4, 6, 7, 9, 13, 23, 26, 27, 28.
Судова практика: 3.
Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.

Тема № 6. Форми влаштування дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування.

Виявлення та влаштування дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування.

Роль органів держави у відносинах опіки та піклування. Порядок встановлення опіки та піклування. Особи, які можуть бути опікунами (піклувальниками). Застосування норм міжнародного права у питаннях опіки та піклування. Поняття, правова сутність та мета встановлення опіки та піклування над дітьми. Функції органів опіки та піклування щодо майна дитини. Патронат. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу. Усиновлення: поняття та сутність. Суб'єкти усиновлення. Умови усиновлення та порядок здійснення. Таємниця усиновлення. Недійсність усиновлення. Скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.

Рекомендована література:
Базова (основна) література:
Міжнародно-правові акти та національне законодавство: 1, 2, 3, 4, 6, 8, 10, 12, 13, 15, 16, 26, 28.
Наукова література: 2, 4, 6, 9, 12, 14, 15, 20.
Допоміжна (додаткова) література:

Спеціальна література: 1, 2, 4, 6, 7, 9, 13, 23, 26, 27, 28.
Судова практика: 3.
Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.

Тема № 7. Аліментні обов'язки.

Поняття та особливості аліментних обов'язків. Аліментні обов'язки подружжя і колишнього подружжя. Аліментні обов'язки батьків та дітей. Аліментні обов'язки інших членів сім'ї. Договір про надання утримання (аліменти). Сплата аліментів на добровільній основі. Припинення права на аліменти, у зв'язку з набуттям дитиною права власності на нерухомість. Стягнення додаткових витрат на утримання дитини понад сплачені аліменти. Порядок обчислення розміру аліментів. Мінімальний розмір аліментів, гарантований державою. Стягнення аліментів на утримання дітей у судовому порядку. Відповідальність за несплату аліментів. Правові наслідки наявності заборгованості з аліментів. Особливості нарахування і стягнення аліментів з військовослужбовців. Стягнення аліментів у порядку виконавчого провадження.

Рекомендована література:

Базова (основна) література:
Міжнародно-правові акти та національне законодавство: 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 38, 39.
Наукова література: 4, 11, 14, 15, 23, 24.
Допоміжна (додаткова) література:
Спеціальна література: 5, 6, 12, 13, 18, 22, 24.
Судова практика: 4.
Інтернет-ресурси: 5, 6, 7.

Тема № 8. Процедура розгляду справ, які виникають з сімейних відносин.

Види проваджень, в яких розглядаються справи шлюбно-сімейних відносин. Вплив вимоги про встановлення і оспорювання батьківства (материнства) на право подачі заяви про видачу наказу про стягнення аліментів. Право особи звернутись з позовом до суду з вимогами, які можуть бути розглянуті у наказовому провадженні. Скасування судового наказу, за яким присуджено стягнення аліментів. Нововиявлені обставини та підстави перегляду судового наказу. Порядок розгляду справ, які виникають у шлюбно-сімейних відносинах, в окремому провадженні. Сімейно-правові спори, які розглядаються в спрощеному позовному провадженні. Розгляд справи за позовами про стягнення аліментів, у випадку якщо місце перебування відповідача – невідоме. Реалізація правила альтернативної підсудності у сімейних спорах. Визначення ціни позову у спорах про стягнення аліментів. Застосування положення щодо попереднього визначення ціни позову у спорах про поділ майна подружжя. Звільнення боржника від сплати судового збору у випадку звернення із позовом про зміну стягнення аліментів або зменшення аліментів. Спори про оскарження рішень органу опіки та піклування щодо дитини. Процесуальний статус органу та піклування в сімейно-правових спорах. Співвідношення психіатричної та психологічної експертизи у шлюбно-сімейних спорах. Призначення психіатричної експертизи. Призначення психологічної експертизи.

Рекомендована література:

Базова (основна) література:

Міжнародно-правові акти та національне законодавство: 1, 3, 4, 8, 10, 11, 38, 19, 40.
Наукова література: 4, 11, 14, 15, 23, 24.
Допоміжна (додаткова) література:
Спеціальна література: 2, 7, 10, 13, 15, 16, 17, 25.
Судова практика: 5.
Інтернет-ресурси: 5, 6, 7.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					**Заочна форма**				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	пр	лаб	с.р.		лек	пр	лаб	с.р.
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**
Модуль 1.										
Змістовий модуль №1. Правовий статус суб'єктів шлюбних відносини.										
Тема № 1. Поняття, предмет та методи правового регулювання шлюбно-сімейних відносин.	**19**	2	2		11	**18**	1	1		16
Тема № 2. Джерела та принципи правового регулювання шлюбно-сімейних відносин.	**19**	4	4		11	**19**	2	2		15
Тема № 3. Шлюб та недійсність шлюбу.	**19**	4	4		11	**19**	2	2		15
Тема № 4. Припинення шлюбу. Інститут окремого проживання подружжя.	**18**	4	4		14	**19**	2	2		15
Разом за змістовим модулем 1	**75**	**14**	**14**		**47**	**75**	**7**	**7**		**61**
Змістовий модуль №2. Правовідносини батьків та дітей. Правовий статус суб'єктів відносин щодо влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.										
Тема № 5. Правовідносини батьків та дітей.	**19**	4	4		11	**18**	1	1		16
Тема № 6. Форми влаштування дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування.	**19**	4	4		11	**19**	2	2		15
Тема № 7. Аліментні обов'язки.	**19**	4	4		11	**19**	2	2		15
Тема № 8. Процедура розгляду справ, які виникають з сімейних відносин.	**18**	4	4		10	**19**	2	2		15
Разом за змістовим модулем 2	**75**	**16**	**16**		**43**	**75**	**7**	**7**		**61**
Усього годин	**150**	**30**	**30**		**90**	**150**	**14**	**14**		**122**

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема № 1. Поняття, предмет та методи правового регулювання шлюбно-сімейних відносин.	2	1
2	Тема № 2. Джерела та принципи правового регулювання шлюбно-сімейних відносин.	4	2
3	Тема № 3. Шлюб та недійсність шлюбу.	4	2
4	Тема № 4. Припинення шлюбу. Інститут окремого проживання подружжя.	4	2
5	Тема № 5. Правовідносини батьків та дітей.	4	1
6	Тема № 6. Форми влаштування дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування.	4	2
7	Тема № 7. Аліментні обов'язки.	4	2
8	Тема № 8. Процедура розгляду справ, які виникають з сімейних відносин.	4	2
	Разом	**30**	**14**

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної та заочної форми навчання:

- підготовка до лекційних занять – **2 години на 1 лекцію;**
- підготовка до практичних занять – **2 години на 1 заняття;**
- підготовка і написання рефератів – **5 годин на 1 роботу;**
- написання МКР – **5 годин на 1 роботу;**
- підготовка до заліку – **15 годин на залік**.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до лекцій.	**30**	**14**
2	Підготовка до практичних занять.	**30**	**14**
3	Підготовка і написання реферату.	**5**	**–**
4	Виконання МКР.	**10**	**–**
5	Виконання КР	**–**	**79**
6	Підготовка до заліку.	**15**	**15**
	Разом	**90**	**122**

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Методи навчання – способи, якими забезпечується набуття здобувачами відповідних компетенцій через засвоєння програмного матеріалу та активізацію навчального процесу, а саме:

для всіх видів занять:

●робота з літературою - опрацювання різних видів джерел, спрямоване на формування нових знань, їх закріплення, вироблення вмінь і навичок та реалізацію контрольно-корекційної функції в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти;

●пояснення - словесне розкриття причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей у розвитку природи, людського суспільства і людського мислення;

●дискусія - обмін поглядами щодо конкретної проблеми з метою набуття нових знань, зміцнення власної думки, формування вміння її обстоювати;

●диспут - цілеспрямоване зіставлення різних поглядів на наукову чи суспільну проблематику з метою формування у здобувачів оцінних суджень, зміцнення світоглядних позицій;

●демонстрування - наочно-чуттєве ознайомлення здобувачів з явищами, процесами, об'єктами в їх природному вигляді;

для лекційних занять:

●лекція - усний виклад навчального матеріалу, який характеризується великим обсягом, складністю логічних побудов, сконцентрованістюрозумових образів, доведень і узагальнень;

●бесіда - питально-відповідний метод, завдання якого - спонукатиздобувачів до актуалізації відомих і засвоєння нових знань шляхом самостійних роздумів,

висновків і узагальнень; різновиди бесіди : репродуктивні (спрямовані на відтворення раніше засвоєного матеріалу), катехізичні (передбачають точне відтворення формулювань, запам'ятовування відповідей), евристичні (підводять здобувачів до самостійних висновків);

●ілюстрування - показ та сприйняття предметів, процесів і явищ у їх символьному зображенні за допомогою плакатів, карт, портретів, фотографій, схем, репродукцій, звукозаписів тощо;

●відеометод - використання відеоматеріалів для активізації наочно-чуттєвого сприймання; забезпечує більш легке і міцне засвоєння знань в їх образно-понятійній цілісності та емоційній забарвленості;

для практичних, лабораторних та семінарських занять:

●вправа - планомірне, організоване, повторне виконання дій із метою оволодіння ними або підвищення їх якості;

●практична робота - метод поглиблення і закріплення теоретичних знань та перевірки наукових висновків; дидактична гра - спеціально створена ситуація (модель реальності) для формування певних практичних навичок та умінь;

●спостереження - тривале цілеспрямоване сприймання об'єктів чи явищ із фіксацією змін, які в них відбуваються, і виявлення на цій основі внутрішніх зв'язків і залежностей, розкриття сутності явищ;

●методи контролю і самоконтролю:

●фронтальне опитування;

●контрольні роботи, твори, диктанти, письмові заліки;

●контрольні тестові роботи програмованого типу (перелік запитань і можливі варіанти відповідей).

Альтернативно може застосовуватися наступна класифікація методів навчання:

●пояснювально-ілюстративний метод - повідомлення готової інформації різними засобами (словесними, наочними, практичними) та усвідомлення і запам'ятовування цієї інформації здобувачами;

●репродуктивний метод - відтворення здобувачем способів діяльності за визначеним викладачем алгоритмом;

●проблемного викладу – постановка викладачем перед здобувачами проблеми і визначення шляхів її розв'язання з приховуванням можливих пізнавальних суперечностей;

●частково-пошуковий - метод, за якого певні елементи знань повідомляє викладач, а частину здобувачі здобувають самостійно, відповідаючи на поставлені запитання чи розв'язуючи проблемні завдання;

●дослідницький - творче застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування досвіду самостійного наукового пошуку."

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів вивчення матеріалу дисципліни є:

•стандартизовані тести;

•аналітичні звіти, реферати, есе;

•презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

•студентські презентації та виступи на наукових заходах;

•інші види індивідуальних та групових завдань.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

В процесі викладання навчальної дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»** передбачено проведення поточного та підсумкового контролів.

Поточний контроль проводиться на семінарському (практичному) занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання модульних контрольних робіт.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Підсумковий контроль проводиться шляхом складання студентами в V-му семестрі заліку з дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»**. При цьому, студент який отримав 60 балів під час поточного контролю, за його бажанням може бути звільнений від заліку і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заліку, де студент може набрати до 40 балів. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. Так, під час поточного контролю студент може набрати до 60 балів шляхом отримання проміжних оцінок. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (відповіді на семінарських заняттях, написання та захист рефератів, виконання МКР). Питома вага заліку в загальній системі оцінок **– 40 балів.**

Право здавати залік надається студенту, якій з урахуванням максимальних балів поточного контролю набирає не менше **60 балів**. Якщо студент набрав меншу кількість балів, то добрати необхідну кількість балів студент може за рахунок виконання індивідуальних завдань та поточного тестування або відпрацювання пропущених занять з відповідних тем курсу.

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки заліку.

Критерії оцінювання результатів навчання на семінарських заняттях

Відповіді на семінарах (бали)	Критерії оцінювання
1	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
0,75	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
0,5	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
0,25	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
0,1	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
0	Студент не дає відповіді.

Критерії оцінювання написання та захисту рефератів

Критерії оцінювання	Бали
Оформлення реферату (титульний лист, план, література та ін.).	**1**
Структурованість роботи (наявність чіткого, послідовного, логічного плану структури).	**1**
Чітке визначення **актуальності теми**, що висвітлюються у рефераті.	**1**
Змістовність основного тексту (широта і повнота висвітлення теми реферату в пунктах плану: питання, яке в ньому розглядається, викладене послідовно, логічно; текст повинен бути інформативним, об8єктивно передавати інформацію, відрізнятися повнотою викладу, а також коректно оцінювати матеріал, що міститься в першоджерелі).	**5** Виконання від 90 % - 100% вимог – 5 балів Виконання 70% - 89% вимог - 4 бали Виконання 55% - 69% вимог - 3 бали Виконання 30% - 54% вимог - 2 бали Виконання менше 30% вимог - 1 бал
Бібліографія роботи (список використаної наукової літератури повинен містити мінімум 6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії).	**1**
Наявність емпіричної частини (висновки гуртуються на результатах проведеного дослідження, викладені з чітким формулюванням авторської позиції)	**2** Виконання від 50 % - 100% вимог – 2 бали Виконання менше 50% вимог - 1 бал
Захист реферату (вміння стисло, логічно і повно доповісти про результати дослідження).	**4** Виконання від 80 % - 100% вимог – 4 бали Виконання 65% - 79% вимог - 3 балів Виконання 50% - 64% вимог - 2 балів Виконання 30% - 49% вимог - 1 бал
Усього	**15**

Критерії оцінювання виконання модульних контрольних робіт (далі – МКР)

В процесі викладання навчальної дисципліни **«Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси»** передбачено проведення трьох контрольних заходів, на яких студенти пишуть 2 МКР, де кожна оцінюється до 15 балів.

В свою чергу, кожна МКР складатися із: тестових завдань, теоретичних понять та теоретичних запитань та/або задачі чи завдання.

Кожне тестове завдання складається з 5 тестів. Кожний варіант завдання має тільки одну правильну відповідь. За правильну відповідь нараховується 1 бал (разом 5 балів за всі правильні відповіді). За невірну відповідь бали не нараховуються.

За правильне визначення поняття нараховується 1 бал. В МКР дається 5 визначень і одне теоретичне питання або задача чи завдання.

За відповідь на теоретичне питання та/або розв’язання задачі чи виконання завдання студент може отримати до 5 балів.

Відповідь на теоретичне питання або розв’язання задачі чи виконання завдання (бали)	Критерії оцінювання
5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
4	Відповідь частково правильна, містить декілька неточностей і недостатньо обґрунтована.
3	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
2	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок.
до 1	Відповідь взагалі не вірна та не обґрунтована.
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

Розрахунок балів за написання МКР

Вид завдання	Максимальна кількість балів
Тести	5х1 балу = 5 балів
Визначення поняття	5х1 бал = 5 балів
Теоретичне питання або розв'язання задачі	1х5 балів = 5 балів
Всього	**15**

Розподіл балів, які отримують студенти під час МКР:

Змістовий модуль № 1				Змістовий модуль № 2				Сума
Т1	**Т2**	**Т3**	**Т4**	**Т5**	**Т6**	**Т7**	**Т8**	**30**
15				**15**				

Т1, Т2, Т3, Т4, Т5, Т6, Т7, Т8 – відповідні теми змістовних модулів.

Критерії оцінювання виконання КР

Виконання студентами заочної форми навчання контрольної роботи (далі – КР) оцінюється до 56 балів і являється їх допуском до заліку.

Контрольна робота складається із чотирьох типів індивідуальних завдань:

1. Складання термінологічного словнику з дисципліни «Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси». Словник повинен містити мінімум 5 основних понять. За правильне визначення поняття нараховується 1 бал, за неправильне – бали не нараховуються. Так, за написання 5-ти правильних понять можна отримати 5 балів.

2. Відповідь на 2 теоретичні питання. Теоретичне питання виконується письмово, в обсязі, необхідному для надання обґрунтованої відповіді з посиланням на статті нормативно-правових актів, які використовувалися. За кожну правильну відповідь на теоретичне питання нараховується до 9 балів.

Відповідь на теоретичне питання (бали)	Критерії оцінювання
9	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
8	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна, однак допущені несуттєві помилки та неточності.
6-7	Відповідь частково правильна, містить декілька неточностей і недостатньо обґрунтована.
4-5	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
2-3	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок.
до 1	Відповідь взагалі не вірна та не обґрунтована.
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

Так, кожну правильну відповідь на теоретичне питання, в цілому, можна отримати 18 балів.

3. Складання зразку (проекту) процесуального документу. Зразок процесуального документу з дотриманням всіх законодавчих вимог (протоколу, постанови, скарги тощо) передбачає опрацювання відповідного нормативного матеріалу. За правильне складання процесуального документу нараховується до 18 балів.

Бали	Критерії оцінювання
18	Процесуальний документ складений з дотриманням всіх законодавчих вимог до даного виду документів.

16-17	Процесуальний документ складений з дотриманням всіх законодавчих вимог, однак допущені несуттєві помилки та неточності в документі.
11-15	Процесуальний документ складений частково правильно, однак містить неточності.
6-10	Процесуальний документ має декілька суттєвих помилок.
1-5	Процесуальний документ містить значну кількість суттєвих помилок.
0	Процесуальний документ взагалі складений неправильно.

4. Написання та захист реферату (реферат виконується і здається разом з КР). За написання і захист реферату нараховується до 15 балів. Критерії написання та захисту рефератів наведені вище.

Критерії оцінювання результатів за виконання інших завдань

Вид завдання	**Максимальна кількість балів**	
	Денна форма	**Заочна форма**
Участь (відповіді) на семінарських заняттях	15х1 бал = 15 балів	4х1 бал = 4 бали
Написання і захист реферату	1х15 балів = 15 балів	–
Виконання КР	–	1х56 балів = 56 балів
Поточний модульний контроль (виконання МКР)	2х15 балів = 30 балів	–
Всього	**60**	**60**

Критерії оцінювання заліку

Під час складання заліку студенти відповідають на заліковий білет, який вони вибрали власноруч.

Кожен заліковий білет містить три контрольні питання. Відповідь на кожне питання залікового білету оцінюється до 13,3 балів. Тобто після складання заліку студент може отримати до 40 балів, які додаються до суми балів, отриманої під час поточний контролю відповідного семестру.

Критерії відповіді на одне питання залікового білету

Відповідь на питання (бали)	**Критерії оцінювання**
12–13,3	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
9–11	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна, однак допущені несуттєві помилки та неточності.
6-8	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
3-5	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
1-2	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок та не обґрунтована
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

8. Критерії оцінювання результатів навчання

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	Т 1-4	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	**7**	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	**2**
		Виконання МКР № 1	**15**		
ЗМ 2	Т 5-8	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	**8**	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	**2**
		Написання і захист реферату	**15**		
		Виконання МКР № 2	**15**	Виконання КР	**56**
Підсумковий контроль		Залік	**40**		**40**
Сума			**100**		**100**

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна:

1. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «**Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси**» для здобувачів вищої освіти.

2. Наповненість групи «**Шлюб в Україні або як захистити у шлюбі свої інтереси**» в месенджері «Viber», «Telegram» для дистанційного навчання електронним варіантом КК України, КПК України, ЦК України, ЦПК України, КАС України, КУпАП України, лекціями та навчальними посібниками з відповідних юридичних дисциплін.

3. Наочні засоби: офіційний веб-сайт Національної поліції, прокуратури та інших органів державної влади, а також слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, зал судових засідань (ауд. 303).

10. Рекомендовані джерела інформації:

Базова (основна) література:

Міжнародно-правові акти та національне законодавство:

1. Декларація про соціально-правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання і усиновлення на національному та міжнародному рівнях від 03.12.1986 р. URL: https://zakon.cc/law/document/read/995_131

2. Деякі питання здійснення наставництва над дитиною : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.07.2017 № 465. Офіційний вісник України. 2017. № 57. Ст. 1694.

3. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text

4. Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом, від 15.10.1975. Законодавство України. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_568-Text.
5. Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута) 2008 : Закон України від 15.02.2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_al7-Text.
6. Закон України «Про виконавче провадження» від 03.11.2016 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text
7. Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 01.07.2010 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17#Text
8. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text
9. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text
10. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах» від 10.11.1994 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/240/94-%D0%B2%D1%80#Text
11. Закон України «Про судовий збір» від 6.12.2012 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text
12. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 02.10.1973 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001#Text
13. Конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення від 29.05.1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_365#Text
14. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. Законодавство України. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004-Text.
15. Конвенція про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших видів сімейного утримання від 23.11.2007 : Закон України від 11.01.2013 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_l12#Text
16. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. від 27.02.1991 р. URL : https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/995_021#Text.
17. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22.01. 1993 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text
18. Конвенція про стягнення аліментів за кордоном від 20.06.1956 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_425#Text
19. Наказ Міністерства соціальної політики України Про порядок та умови прийому громадян України, які проживають за межами України, та іноземців, які бажають усиновити дитину в Україні, для подання ними справ» від 17.11.2011 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1406-11#Text
20. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 №866. Офіційний вісник України. 2008. № 76. Ст. 2561.
21. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : Наказ Міністерства юстиції від 22.02.2012 №296/5. Офіційний вісник України. 2012. №17. Ст. 632.
22. Порядок здійснення добровільного медичного обстеження наречених : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 № 1740. Офіційний вісник України. 2002.

№ 47. Ст. 2128.
23. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України від 27.07.2010 р. №2398-VI. Голос України. 2010. № 137. Ст. 509.
24. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13.01.2005 № 2342-ІУ. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 6. Ст. 147.
25. Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 №3. Законодавство України / Верховна Рада України. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-06-Text.
26. Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей, у яких виховуються діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування : Наказ Міністерства соціальної політики України від 17.11.2011 №445. Офіційний вісник України. 2017. №79. Ст. 2423.
27. Про затвердження Інструкції про виконання в Україні Конвенції про стягнення аліментів за кордоном : Наказ Міністерства юстиції України від 29.12.2006. Офіційний вісник України. 2007. № 1. Ст. 57.
28. Про затвердження Переліку захворювань, які дають право на усиновлення хворих дітей без дотримання строків перебування на обліку в центральному органі виконавчої влади, до повноважень якого належать питання усиновлення та захисту прав дітей, а також до досягнення дитиною п’яти років : Наказ Міністерства охорони здоров’я України від 27.12.2011 №973. Офіційний вісник України. 2012. №19. Ст. 723.
29. Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.04.2017 № 268. Офіційний вісник України. 2017. № 35. Ст. 1105.
30. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2008 № 905. Офіційний вісник України. 2008. № 79. Ст. 2660.
31. Про затвердження форм документів з питань усиновлення : Наказ Міністерства соціальної політики України від 05.03.2012 № 122. Офіційний вісник України. 2012. № 25. Ст. 958.
32. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 №3425-XIII. Відомості Верховної Ради України. 1993. №39. Ст. 383.
33. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995 №20/95-ВР. Відомості Верховної Ради України.1995.№ 6.С.35.
34. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 №2402-111. Відомості Верховної Ради України. 2001. №22. Ст. 981.
35. Про порядок та умови прийому громадян України, які проживають за межами України, та іноземців, які бажають усиновити дитину в Україні, для подання ними справ : Наказ Міністерства соціальної політики України від 17.11.2011 № 445. Офіційний вісник України. 2011. № 97. Ст. 3559.
36. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 №11. Законодавство України / Верховна Рада України. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07-Text.

37. Рішення Конституційного Суду України №5-рп/99 від 03.06.1999 у справі за конституційним поданням Служби безпеки України, Міністерства фінансів України (справа про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї»). Законодавство України. Верховна Рада України. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-99-Text.
38. Сімейний Кодекс України URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text
39. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. №435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №40. Ст. 356.
40. Цивільний процесуальний кодекс України URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text

Наукова література:

1. Байрачна М. І. Загальна характеристика особистих немайнових прав подружжя. Право і суспільство. № 2 част. 2. 2019.С. 48–52.
2. Бек У. П., Дембіцька С. Л. Сімейне право України: конспект лекцій. Львів, 2018. 192 с.
3. Герасимчук Л. Недійсність шлюбу за сімейним законодавством України та застосовність норм міжнародного приватного права. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 4. С. 22–27.
4. Дякович М. М. Особливості визначення судом потреби у матеріальній допомозі за ч. 4 ст. 75 Сімейного кодексу України. Цивільне право України: нові виклики і перспективи розвитку : матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниця з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., члена-кореспондента АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 28 лют. 2020 р.). Львів, 2020. С. 406.
5. Заблоцький А. Р. Сучасний погляд на усновлення дітей-сиріт як на альтернативну форму державної опіки. Збірник наукових праць Хмільницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2018. № 1. С. 127–129.
6. Іванова М. М. Становлення і розвиток законодавства України про усиновлення. Lexportus. 2018. №3. С. 241–255.
7. Калінюк А. Л. Підстави виникнення сімейних правовідносин за участю вітчима, мачухи. Науковий вісник публічного та приватного права. Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. 2020. Випуск 3. С. 59–63.
8. Колінко Ц. Фіктивний шлюб: поняття, підстави, наслідки. Підприємництво, господарство і право. 2020. №7. С. 35–38.
9. Кравцова Т., Корнієнко М. Сурогатне материнство: проблеми правового регулювання та судової практики. Юридична газета online. 2020. URL : https://yur-gazeta.com/publications/practice/medichne-pravo-farmacevtika/surogatne-materinstvo-problemi-pravovogo-regulyuvannya-ta-sudovoyi-praktiki.html
10. Кравчик М. Б. Особливості визнання шлюбу недійсним. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. №4. С. 49–52.
11. Лабенська Л. Л., Савич В. О. Права дитини: сучасний стан забезпечення та реалізації в Україні. Право і суспільство. 2018. № 1. С. 118–122.
12. Лефтерова О. І. Колізійне регулювання визначення походження дитини, народженої в «міжнародному» шлюбі. Вісник Одеського національного університету. Серія «Правознавство». 2019. Т. 24. № 2 (35). С. 23–33.
13. Мельниченко О. В. Спільна сумісна власність подружжя: суперечлива судова практика. Часопис Київського університету права. № 3. 2020. С. 166–169.
14. Менджул М. В. Порівняльне сімейне право: навч. посіб. Ужгород: РІК-У, 2021.

296 с.
15. Науково-практичний коментар. Сімейний кодекс України, за заг. ред. Т. В. Боднар, О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 552 с.
16. Простибоженко О. Правовий режим майна подружжя у праві України та країн Європейського Союзу (порівняльно-правове дослідження). Харків : Право, 2021. 240с.
17. Резвова О. В. Генезис законодавства України щодо прав та обов'язків батьків з виховання дитини. Міжнародний мультидисциплінарний науковий журналі Логос. Мистецтво наукової думки. 2020. Вип. 9. С. 101–106.
18. Розгон О. В. Договори у сімейному праві України : монографія. Київ : ІнЮре, 2018. 301 с.
19. Сафончик О. І. Шлюбні відносини в Україні: проблеми теорії і практики: монографія. Харків : Фенікс, 2018. 378 с.
20. Сердечна І. Л. Мачуха, вітчим та пасинок, падчерка як учасники сімейних правовідносин. Часопис цивілістики. Вип. 28. 2018. С. 93–96.
21. Сидоренко Д. І. Підстави недійсності шлюбу за сімейним законодавством, що діяло на українських землях у X-XXI ст.ст. Університетські наукові записки. 2018. №65. С. 45–56.
22. Скрипник В. Аліменти як об’єкт цивільних прав. Підприємство, господарство і право. 2020. № 3. С. 60-65.
23. Ханович Є. Д. Правове регулювання аліментних зобов’язань батьків по утриманню дітей : автореф. дис.. …. кан. юрид. наук. : 12.00.03. Київ. 2019. 19 с.
24. Ющенко М. В. Порядок усиновлення та отримання свідоцтва про народження. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2018. № 9. С.32–37.

Допоміжна (додаткова) література:

Спеціальна література:

1. Борисюк І. Е. Конвенції Ради Європи та законодавство України у сфері захисту прав дитини: проблеми співвідношення. Правова позиція. № 2 (31). 2021. С. 69–73.
2. Вітренко Л. Р., Дяченко С. В. Правове регулювання усиновлення з іноземним елементом: судова практика. Юридичний науковий електронний журнал. № 4/2020. С. 369–372.
3. Гербут В. Право на одностатевий союз в практиці європейського суду з прав людини. Забезпечення прав людини четвертого покоління у системі охорони здоров’я: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 12 квітня 2019 р. Ужгород. 2019.
4. Домбровський К. Державне регулювання інституту усиновлення під час економічної кризи в Україні. International Academy Journal Web of Scholar. 2020. № 4. С. 38–42.
5. Дякович М. М. Особливості визначення судом потреби у матеріальній допомозі за ч. 4 ст. 75 Сімейного кодексу України. Цивільне право України: нові виклики і перспективи розвитку : матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниця з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., члена-кореспондента АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 28 лют. 2020 р.). Львів, 2020. С. 406.
6. Іванова М. М. Становлення і розвиток законодавства України про усиновлення. Lexportus. 2018. №3. С. 241–255.
7. Легка О. В. Міжнародно-правове регулювання захисту прав дітей в умовах

воєнного стану. 2023. URL: http://212.1.86.13/jspui/handle/123456789/5244
8. Менджул М. В. Перспективи уніфікації європейського сімейного права. Visegrad Journal on Human Rights. 2019. № 3. С. 188–189.
9. Мосейчук А. І. Поняття та сутність усиновлення дитини іноземцем. Європейські перспективи. 2020. № 2. С. 144–149.
10. Погребняк О. Г. Удосконалення адміністративних процедур державної реєстрації шлюбів та встановлення батьківства як напрям запобігання фіктивним шлюбам з метою легалізації в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. № 1. 2018. С. 119–122.
11. Простибоженко О. С. Процеси гармонізації сімейного права європейських держав. Державно-правове регулювання суспільних відносин в умовах нових глобалізаційних викликів: вітчизняні та міжнародні реалії: монографія, ред. Ю. Л. Бошицький. Київ: Талком, 2019. С. 379–402. С. 387, 392, 394.
12. Резвова О. В. Права та обов'язки батьків щодо виховання дитини в сімейному праві України. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії та доктора наук. Національна академія внутрішніх справ. Київ, вересень 2021. 214 с.
13. Розгон О. В. Договори у сімейному праві України : монографія. Київ : ІнЮре, 2018. 301 с.
14. Сафончик О. І. Шлюбні відносини в Україні: проблеми теорії і практики: монографія. Харків : Фенікс, 2018. 378 с.
15. Світличний О. П. Судовий захист іноземців та осіб без громадянства. Київський часопис права. 2021. № 4.
16. Стешенко В. М. Правовий захист прав дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір. 2019.
URL: https://nlu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/05/msc_7_copy.pdf
17. Томляк Т. С. Принцип забезпечення найкращих інтересів дитини у практиці. Публічне право. 2022. № 1 (45). С. 109–119. URL: https://www.publichne-pravo.com.ua/files/45/11.pdf
18. Чевичалова Ж. В. Міжнародне сімейне право: проблеми уніфікації Актуальні проблеми права: теоріяі практика 2023. No1 (45), С. 111–119. URL: https://doi.org/10.33216/2218-5461/2023-45-1-111-119
19. Чумак О. Особливості колізійного регулювання укладання шлюбу. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 2. С. 74–78.
20. Шкурська І. С. Деякі питання укладення шлюбу громадянина України з іноземним елементом. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 10. С. 240–243.
21. Crystal Vantage. The Hague Convention: Return of Abducted Children. 2019. URL: https://www.crystalvantage.com/post/the-hague-convention-return-ofabducted-children
22. DW News. Ukraine's abducted children: The list of suspects will grow longer. Deutsche Welle. 2021. URL: https://www.dw.com/en/ukraines-abductedchildren-the-list-of-suspects-will-grow-longer/a-65117416
23. Michael Stangarone. Non-Hague countries subject to different test for return of abducted children. 2020. URL: https://www.mpllp.com/non-hague-countriessubject-to-different-test-for-return-of-abducted-children
24. P. Dickinson Vikradennya ditey rozkrivayut namiry genotsidu sho stoyali za vtorgnennyam Putina v Ukrayinu. (n.d.). Vgoru.org. 2023.

URL: https://vgoru.org/avtorska-kolonka/vikradennya-ditej-rozkrivayut-namirigenocidu-sho-stoyali-za-vtorgnennyam-putina-v-ukrayinu
25. Pérez Vallejo A. M. Matrimonial property regimes with cross-border implications: Regulation (EU) 2016/1103. Property relations of cross-border couples in the European Union, ed. by M. J. Cazorla González , M. Giobbi, J. K. Škerl, L. Ruggeri, S. Winkler. Napoli, 2020. P. 14–27. P. 17, 18.
26. Schultz R. Choice of law in relation to matrimonial property in the 21st century. Journal of Private International Law. 2019. Vol. 15, no. 1. P. 1–49.
27. Vulliamy E. How Ukraine Kidnapped Children Led to Vladimir Putin's Arrest Warrant: Russia. // The Guardian. 2023.
URL: https://www.theguardian.com/world/2023/mar/18/howukraine-kidnappedchildren-led-to
28. Župan, M., Ledić, S., & Drventić, M. Provisional Measures and Child Abduction Proceedings. Pravni vjesnik, 35 (1). 2019. P. 9–31. URL: https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/pravni-vjesnik/article/view/5995/4952

Судова практика:

1. Європейський суд з прав людини. Справа «Савіни проти України» від 18.12.2008. Законодавство України. Верховна Рада України. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_454-Text.
2. Case of Orlandi and Others v. Italy (Application no. 26431/12): Judgment European Court of Human Rights, 03 December 2013. URL: https://hudoc.echr.coe.int.
3. CASE OF X v. LATVIA. (Application no. 27853/09). 2013. URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-138992%22]}
4. CASE OF ADŽIĆ v. CROATIA (No. 2). (Application no. 19601/16). 2016. URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-166873%22]}
5. Kruger, T. Adžić v. Croatia: The difficult task that child abduction brings. 2015. URL: https://strasbourgobservers.com/2015/05/11/adzic-v-croatia-thedifficult-task-that-child-abduction-brings/#

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний портал Верховної Ради України URL : https://zakon.rada.gov.ua/
2. Офіційний урядовий портал України URL : https://www.kmu.gov.ua/
3. Єдиний реєстр судових рішень URL : https://reyestr.court.gov.ua/
4. База даних ЄСПЛ (HUDOC) на українській мові.-URL: https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}.
5. Європейський суд з прав людини URL: https://www.echr.coe. int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c.
6. ICC-CPI. Situation in Ukraine: ICC Judges Issue Arrest Warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Others. – 2022. URL: https://www.icccpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-againstvladimir-vladimirovich-putin-and
7. U.S. Department of State. Legal analysis of the Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction. 2023. C. 38. URL: https://travel.state.gov/content/dam/childabduction/Legal_Analysis_of_the_Co nvention.pdf